

Taalniveau te hoog voor AKA?

Vanaf het schooljaar 2007-2008 moeten alle deelnemers die starten met een experimentele mbo-opleiding een basisoniveau Nederlands beheersen op het moment dat zij hun opleiding afronden. Dit geldt ook voor de leerlingen van de AKA-opleidingen. De landelijke invoering van een minimaal taalniveau heeft geleid tot enige onrust bij docenten van deze opleidingen. Liesbeth Caron en Jacqueline de Maa gaan in op de volgende twee discussiepunten. Moet je wel zoveel aandacht besteden aan taal in de AKA? En is niveau B1 voor lezen wel haalbaar?

Bij het vaststellen van de eindtermen voor taal in het mbo is gebruik gemaakt van de taalniveaus van het Europees referentiekader. De gebruikte niveaus zijn van oorsprong bedoeld voor tweede- en vreemdetaalontwikkeling. De A-niveaus staan voor beginnende, de B-niveaus voor onafhankelijke en de C-niveaus voor gevorderde taalleerders. De receptieve vaardigheden (luisteren en lezen) moeten op niveau B1 worden beheerst en de actieve vaardigheden (gesprekken voeren, spreken en schrijven) op niveau A2.

Sommige docenten hebben moeite met al deze aandacht voor taal in de AKA, zo bleek tijdens de landelijke AKA-clusterbijeenkomst. De AKA is toch een praktijkgericht traject, met veel aandacht voor sociale vaardigheden en werknemersvaardigheden?! Anderen zijn juist blij dat taal door de eindtermen op de agenda staat. De nieuwe taaleisen hebben veel onrust gebracht, maar het is ook duidelijk dat hier een kans ligt. Van alle kanten wordt aangegeven dat het taalniveau van deelnemers onder de maat is, dat jongeren eigenlijk het niveau 1 onderwijs al moeilijk kunnen volgen, laat staan in staat zijn hogerop te komen. Tegelijkertijd is dat wel de

wens: betere schrijfproducten, een betere communicatie met klanten en uiteindelijk een leuke baan vinden.

Veel scholen hebben de neiging om juist deze taalzwakke leerlingen zo min mogelijk te laten spreken, lezen en schrijven, omdat het zulke praktijkjongens en -meisjes zijn. Het is beter om het omgekeerde te doen: veel spreken, lezen en schrijven. Dan leren leerlingen taal!

Tijdens de clusterbijeenkomst waren de meeste mensen wel overtuigd van nut en noodzaak van aandacht voor taal in de AKA-trajecten. Alleen dat niveau B1 voor lezen... is dat niet veel te hoog gegrepen? Met name opleidingen met veel leerlingen afkomstig uit het praktijkonderwijs maakten zich grote zorgen over de consequenties. Kunnen deze leerlingen dan geen AKA-opleiding meer volgen? Wat als leerlingen alle competenties beheersen, maar op A2 niveau lezen? Krijgen ze dan hun diploma niet? B1 voor lezen als eindniveau van een AKA-opleiding is inderdaad discutabel. Sommige leerlingen zullen, ook als er veel aandacht wordt besteed aan lezen, geen teksten van twee à drie pagina's, met samengestelde zinnen van vijftien woorden kunnen lezen. Voor die leerlingen zal iets geregeld moeten worden. Het beste zou zijn als AKA-opleidingen in het hele land inventariseren om welke en hoeveel leerlingen het gaat en aan de hand van deze gegevens onderzoeken wat de dispensatiemogelijkheden zijn. Dan wordt ook duidelijk om welke groepen leerlingen het gaat. Zijn het alleen de praktijkschoolleerlingen of zijn er wellicht ook andere groepen AKA-leerlingen die dit niveau niet halen?

Anderzijds is het wel van belang bij alle leerlingen heel veel aandacht te besteden aan de ontwikkeling van leesvaardigheid. De eerste twee AKA-clusterbijeenkomsten vielen bij toeval in de week van de laaggeletterden. Tijdens deze bijeenkomsten constateerden we dat deze leerlingen de potentiële functioneel analfabeten van de toekomst zijn, een ongewenste situatie. B1 voor lezen als doorslaggevende eindterm

valt te betwisten, maar is als streefniveau zeker ook voor AKA- leerlingen van belang.

Tips voor het vormgeven van taalonderwijs in AKA-trajecten

1. Taal in vak

Taal is niet alleen zaak van een taaldocent. Het is belangrijk dat in alle opdrachten, prestaties, vaklessen en stages aandacht wordt besteed aan taal. Door bij een praktijkopdracht vooral ook gesprekken te voeren, leren leerlingen gespreksvaardigheid. Veel vakteksten lezen helpt de leesvaardigheid te vergroten. Door korte stageverslagen te schrijven met behulp van schrijfkaders, leren leerlingen verslagen schrijven.

Om de taalvaardigheid van leerlingen te verbeteren, moeten er vooral veel taal worden gebruikt. Door het praktijkgerichte als uitgangspunt te nemen en daar taalactiviteiten aan te koppelen wordt recht gedaan aan de mogelijkheden en beperkingen van de gemiddelde AKA-leerling en toch gewerkt aan de ontwikkeling van taalvaardigheid.

2. Functioneel Nederlands

Bij de lessen of workshops Nederlands werken aan onderliggende taalregels en vaardigheden. Hierbij zoveel mogelijk aansluiten bij wat leerlingen nodig hebben in de praktijkopdrachten, vaklessen en stages. Als leerlingen moeite hebben met vakteksten lezen, in de lessen Nederlands oefenen met zogenaamde schaduwteksten, vereenvoudigde vakteksten. De moeilijke woorden uit de teksten uitleggen en oefenen. Hierbij gebruik maken van leesstrategieën: vooraf nadenken over een onderwerp, de titel bespreken, de tussenkoppen en illustraties bekijken.

Voor het maken van een stageverslag met behulp van schrijfkaders werken aan het leren schrijven van een verslagje. Bij een AKA-techniekopleiding hebben leerlingen op die manier geleerd om een verslag te schrijven. De docent durfde er eerst niet aan te beginnen, maar de combinatie van relativering (een kort verslag is ook een verslag!) en oefenen met schrijfkaders hebben geleid tot een goed verslag van alle leerlingen. Het resultaat overtrof de stoutste verwachtingen.

3. Gerichte, remediërende taaltraining

Als leerlingen grote achterstanden of hiaten hebben in hun taalontwikkeling, kan een gerichte, remediërende taaltraining uitkomst bieden. Sommige leerlingen hebben genoeg aan een duwtje in de rug, terwijl anderen structurele aandacht voor specifieke taalproblemen nodig hebben. Essentieel is, dat de remediërende ondersteuning een logisch verband heeft met de opleiding. Juist die punten aanpakken, die bij het functioneren in opleiding en beroep het grootste knelpunt vormen. Dit soort specialistische, individuele ondersteuning kan het best worden gegeven door een ervaren taaldocent die enig zicht heeft op wat er in de beroepsopleiding speelt. ■

De auteurs werken bij het ITTA.

'Niet lullen maar poetsen !'

Bovenstaande titel een beetje met 'rode oortjes' opgeschreven. Wist eigenlijk niet goed of deze scabreuze kop wel past boven een column in zo'n keurig blad als Profiel.

Toch maar gedaan want het is een citaat uit onverdachte hoek. Van tijd tot tijd heb ik de gewoonte een 'rondje langs de velden te maken'. Gebruikmakend van een verloren uurtje of een regenachtige zondagmiddag bezoek ik via de aangelegde lijst binnen mijn 'favorieten' websites die relevant zijn of lijken voor het mbo.

In de kerstvakantie – het houdt een keer op met oliebollen eten en familie ontvangen - belandde ik tijdens zo'n rondje op de site van het ministerie van OCW en daar trof ik de titel

'Niet lullen maar poetsen!' boven de weblog van staatssecretaris Marja van Bijsterveldt-Vliegenthart, gedateerd 14 december 2007. De uitspraak is harerzijds ook geen 'slip of the pen' want ze heeft hem nota bene gedaan tijdens de Kamerbehandeling van de begroting van OCW. Dat kwam haar zelfs te staan op een kritische reactie van Alexander Pechtold die het betitelde als een onparlementaire opmerking. Eerlijk gezegd lijkt het me opvoedkundig ook niet zo verstandig om in nabijheid van kinderen dergelijk taalgebruik te entameren door zelf het voorbeeld te geven. Maar goed, dat is uiteindelijk de verantwoordelijkheid van de staatssecretaris.

Wat interessanter is, is de motivatie die ze geeft voor een dergelijk taalgebruik. Volgens haar is hier sprake van de zogenaamde 'Rotterdamse aanpak': hoge ambities koesteren en aanpakken wanneer de kwaliteit onder de maat is. Scherpe focus op wat er echt toe doet. Maar Rotterdams betekent ook: fier en zelfbewustzijn. Zelf Rotterdamse meent ze dat te mogen vertalen in zo'n typisch Rotterdamse uitdrukking 'Niet lullen maar poetsen'.

In dezelfde week – zouden ze één en dezelfde 'spin doctor' hebben? – publiceerde NRC Handelsblad een uitgebreid portret van Piet Boekhoud. Ook daarin ligt de nadruk op het doen. Gesproken wordt van 'met de poten in de modder', 'geen woorden maar daden' en iets zelf opzetten als de anderen het laten afweten. Ook hier de Rotterdamse aanpak dus, overgoten met een CDA-sausje (Piet is sinds kort voorzitter van het CDA Rotterdam), maar vooral gericht op effect en resultaat.

Gekscherend wordt er in het land wel eens opgemerkt dat het geld in Rotterdam verdiend wordt en in Amsterdam uitgegeven. Blijkbaar kan daar tegenwoordig aan worden toegevoegd dat, wat het onderwijs betreft, het in Rotterdam wordt bedacht en hopelijk overal elders wordt uitgevoerd.

<http://www.minocw.nl/staatssecretarisvanbijsterveldt/weblogs/1777/Niet-lullen-maar-poetsen-Van-Bijsterveldts-Blog-nr-10.html>